

УДК 336.22(477)

ЕФЕКТИВНІСТЬ ПІЛЬГОВИХ РЕЖИМІВ ОПОДАТКУВАННЯ БАНКІВСЬКИХ УСТАНОВ В УКРАЇНІ

О. О. Богданова

Черкаський інституту банківської справи Університету банківської справи Національного банку
України (м. Київ)

Питання оподаткування в Україні регулює Податковий кодекс, яким визначено сімнадцять загальнодержавних і п'ять місцевих податків, зборів та обов'язкових платежів, але не всі вони трапляються у практичній діяльності банків.

Метою банківської діяльності, як і будь-яких комерційних підприємств, є отримання прибутку. Отже, така діяльність має оподатковуватись на загальних підставах, згідно із чинним законодавством. Враховуючи, що діяльність банківських установ постійно пов'язана із значними ризиками, тим самим має суттєву відмінність від діяльності інших суб'єктів господарської діяльності, банківські операції оподатковуються як операції особливого виду. Також необхідно враховувати, що банківські установи у податкових відносинах виконують роль як платників податків, так і податкових агентів[2].

Дохід комерційних банків формується за рахунок надання кредитів, розрахунково-касового обслуговування, здійснення інвестиційних операцій, що забезпечує високий рівень прибутковості банківського сектору. Водночас, надходження від оподаткування банківської діяльності були мізерними. Останні роки, через кризові події в економіці, банківські установи відпрацювали з від'ємними фінансовими результатами, тобто зі збитками, тому податкові надходження від банківських установ до бюджету практично відсутні.

Серед податкових важелів регулювання діяльності суб'єктів господарювання великого значення надають зниженню податкових ставок із метою зростання ділової активності та інвестиційної діяльності банківських установ.

Вітчизняні науковці, з приводу впровадження таких заходів, мають декілька протилежних думок. Першою думкою є недостатність податкового навантаження щодо діяльності банківського сектору і спонукає до пошуку різних методів несплати податків та викривлення фінансової звітності. Інша – це те, що посилення податкового тиску вплине на величину процентних ставок за кредитами і як наслідок, подорожчання кредитів негативно відобразиться на виробничому секторі економіки країни [1, с. 247].

На сьогодні, дуже актуальними є питання кредитування підприємств, оскільки підприємства мають низький рівень рентабельності, не мають можливості користуватися дорогими кредитами та вчасно виконувати свої зобов'язання перед банками з повернення кредитних коштів. А банки не можуть надавати таким підприємствам кредити, оскільки існує високий рівень ризику їх неповернення та втрати отримання прибутку.

Можливим виходом із ситуації, що склалася, є впровадження диференційованих ставок оподаткування банківських установ: знижених для інвестиційних операцій та довгострокового кредитування реального сектору економіки та збільшених для інших доходних операцій, які є об'єктами оподаткування.

Розмір податкових ставок для банківських установ не відрізняється від розміру податкових ставок для інших підприємств. Зменшення податкового тиску як на підприємства, так і на банківські установи, на сьогодні, передбачено Податковим кодексом України, а саме ставка податку на прибуток поступово буде знижуватись з 25 % до 16 % в періоді з 2010 р. до 2014 р. Також знизиться ставка податку на додану вартість із 20 % у 2011 р. до 17 % у 2014 р. [3].

Для порівняння, у Франції вартість банківських послуг оподатковується ПДВ за ставкою 18,6 %; у Великобританії – 27,5 % (максимальна ставка), 8 % (стандартна) і 0 % (пільгова); в Італії – 4 %, 9 %, 13 %, 19 % (вартість банківських послуг оподатковується за максимальною ставкою); в Іспанії – 4 %, 7 %, 16 % (банківські операції від сплати ПДВ звільняються). Щодо сплати податку на прибуток, за результатами роботи банку, то в різних країнах ставка податку та механізм визначення об'єкту оподаткування – різні. Так, у США ставка податку на доходи становить 74 %, яка сплачується поетапно – 15 % за 50 тис. доларів оподатковуваного доходу, 25 % за наступні 25 тис. доларів і 34 % – на решту суми. Крім цього, на доходи від 100 до 335 тис. доларів сплачується додатковий збір величиною 5 % від оподатковуваного доходу.

В умовах необхідності мінімізації негативних наслідків фінансової кризи в Україні зростає актуальність питання адаптації механізмів оподаткування банківських установ до світових стандартів і вимог. Інтеграційні процеси, фінансова глобалізація та специфіка соціально-економічних умов розвитку вітчизняної економіки потребують теоретичного переосмислення та обґрунтування напрямів практичного реформування системи оподаткування фінансової діяльності банківських установ [4].

У вітчизняній економічній науці, питання щодо заявленої проблематики залишаються не розкритими. Вчені-економісти, у більшості випадків, досліджують загальнодержавну систему оподаткування, а не її вплив на фінансову діяльність платників податків, зокрема банківські установи. Дослідження впливу оподаткування на фінансову діяльність банківських установ можливе через визначення методів визначення прибутковості при розрахунках податкових зобов'язань.

Головною метою державного регулювання банківської діяльності є активізація кредитної політики діяльності банківських установ та підвищення ефективності використання фінансових ресурсів. При цьому, оподаткування банків має забезпечити сприятливі макроекономічні умови для стабілізації банківської системи і трансформувати банківські установи на активний інструмент інвестиційних процесів та економічного зростання в державі.

Таким чином, за допомогою податків можна впливати на діяльність банківських установ. По-перше, оподаткування прибутку банківських установ є способом державного регулювання на спрямування фінансових потоків із банківського сектору у виробничий. По-друге, оподаткування банківських установ не повинно послаблювати фінансову стійкість банків. І, по-третє, податкове регулювання має протидіяти виникненню монополізації у банківському секторі економіки.

Отже, можна зазначити, що у світовій практиці передбачено такі методи пільгового оподаткування банківських установ:

- зниження ставок оподаткування діяльності новостворених банків;
- звільнення від оподаткування коштів банків, які інвестуються в інноваційні підприємства;
- надання пільг при оподаткуванні банківських установ, що здійснюють довгострокове інвестиційне кредитування.

Загальна ж тенденція розвитку системи оподаткування банківських установ в Україні має позитивні зрушення у зв'язку із ухваленням нового Податкового кодексу, але ключові питання у сфері оподаткування банківської діяльності, на сьогодні, не вирішені. У зв'язку з чим, можливість запозичення передового світового досвіду щодо пільгового оподаткування установ банківського сектору нині дуже важлива для України.

Література:

1. Оподаткування банків : навч. посіб. / Сало І. В., Д'яконова І. І., Євченко Н. Г. — Суми : ВТД «Університетська книга», 2010. — 208 с.
2. Орлова В. О., Шунькіна Г. О. Податкове навантаження комерційних банків як фактор розвитку економіки на сучасному етапі [Електронний ресурс] / В. О. Орлова, Г. О. Шунькіна // Тематичний збірник наукових праць. — 2010. — Вип. 30. — Том 1 — Режим доступу : http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Tiru/2010_30_1/Orlova.pdf.
3. Податковий Кодекс України [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.
4. Половинчак Ю. Податкова система – на шляху мінімізації / Ю. Половинчак // Україна. Бізнес Ревю. — 2011. — № 5 — С. 2.